

Аналіз відповідностей класифікації відходів згідно законодавства України та директив ЄС

Відходи є невід'ємною частиною людської діяльності. Щороку в світі утворюється величезна кількість відходів, які негативно впливають на довкілля. Відходи та їх захоронення, переробка, транспортування справедливо вважаються однією з найважливіших проблем людства. Класифікація відходів є важливим етапом у їх управлінні. Вона дозволяє визначити фізичні, хімічні та біологічні властивості відходів, а також їх потенційний вплив на довкілля. Таке вивчення дозволяє запроваджувати та удосконалювати технології переробки відходів та їх правильну утилізацію.

Відходи — речовини, матеріали і предмети, які утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення; і відповідно їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення. Україна стикається зі значними проблемами у класифікації та поводженні з відходами, які характеризуються обмеженим правозастосуванням і застарілою практикою, що сприяє забрудненню навколишнього середовища та ризикам для здоров'я населення. Проте з 9 липня 2023 р. Україна перейшла на новий порядок класифікації відходів [1].

Відповідно до Закону України «Про відходи» та інших нормативно-правових актів виділяють кілька груп:

- 1) за сферою утворення: відходи виробництва і споживання, побутові;
- 2) за ступенем небезпеки і характеру впливу на навколишнє природне середовище і людину: токсичні, вибухові, вогнєнебезпечні, радіоактивні і т. д.;
- 3) в залежності від стану, в якому вони знаходяться: газоподібні, рідкі, тверді, змішані [2].

Окремо варто розглянути класифікацію відходів виробництва. Відповідно до Державного класифікатора України «Класифікатор відходів», затвердженого наказом Держстандарту України, до цих відходів відносяться:

- залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів і т. д., утворені в процесі виробництва продукції або виконання робіт і втратили повністю або частково вихідні споживчі властивості;
- розкривні і супутні гірські породи, що видобуваються в процесі розробки родовищ корисних копалин;
- речовини і їх суміші, утворені в термічних, хімічних та інших процесах і які не є метою даного виробництва, залишки сільськогосподарського виробництва, лісового господарства та лісозаготівель;
- бракована, некондиційна продукція усіх видів економічної діяльно-

- сті або продукція, забруднена небезпечними речовинами і непридатна до використання;
- не ідентифікований товар, застосування або вживання якого може спричинити непередбачувані наслідки, в т.ч. мінеральні добрива, отрутохімікати, інші речовини;
 - залишки продуктів харчування, побутових речей, пакувальних матеріалів;
 - осади очисних промислових споруд, комунальних та інших служб [3].

Нещодавно в Україні у дію вступив Національний перелік відходів. Це означає, що суб'єкти ринку проводитимуть класифікацію відходів вже за новим, аналогічним до європейського, переліком відходів (List of Waste) і відповідно до Порядку класифікації визначатимуть код з урахуванням небезпечних властивостей відходів [4]. Загалом новим Національним переліком передбачено 20 груп та 895 видів відходів. Відмінність українського класифікатора від європейського полягає у наявності виду відходів: «Відходи, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків» [5].

У країнах ЄС питання класифікації відходів є добре розробленим. У цих країнах діють єдині правила та стандарти, що регулюють класифікацію відходів, завдяки чому вдалося досягти значних успіхів у зменшенні негативного впливу відходів на навколишнє середовище.

Європейський список відходів (LoW) — це класифікація відходів в ЄС для надання дозволів та нагляд у сфері утворення та поводження з відходами. Список відходів визначає 839 відходів, які структуровані в 20 груп, в основному відповідно за джерелом відходів. Кожен вид відходів характеризується шестизначним кодом. Віднесення відходів до визначених типів викладені у вступі до Рішення 2000/532/ЄС та пояснені в окремому розділі [6].

Щороку в ЄС утворюється 2,2 мільярда тонн відходів. Більше чверті з них (27%) — це міські відходи: повсякденні відходи, які збирають і обробляють муніципалітети, які в основному утворюються домогосподарствами. ЄС хоче якомога більше сприяти запобіганню утворення відходів і повторному використанню продуктів. Якщо це неможливо, він віддає перевагу переробці (включаючи компостування) з наступним використанням відходів для отримання енергії. Найшкідливішим варіантом для навколишнього середовища та здоров'я людей є просто викидання відходів, наприклад, на звалище, хоча це також одна з найдешевших можливостей. Навіть незважаючи на те, що кількість відходів, які утворюються на душу населення, зросла, спосіб поводження з відходами у країнах ЄС покращився — завдяки більшій переробці та компостуванню та зменшенню кількості захоронень.

Для вирішення проблеми з відповідності класифікації відходів в Україні необхідно брати активну участь у міжнародних стандартизаційних процесах, це надасть можливість порівняти практики та стандарти, що вико-

ристовуються у Європейському Союзі або інших країнах та впроваджувати їх на законодавчому рівні в Україні. Під час процесу вирішення даної проблеми також важливо залучати експертів з різних галузей: управління відходами, законодавців, представників бізнесу та громадськості. Широкий діапазон думок та досвіду може забезпечити комплексний та ефективний підхід до вирішення проблеми.

Отже, підхід до класифікації відходів в Україні на сьогоднішній день зазнає істотних змін, що дає поштовх до зближення з Європейським Союзом. Порівнюючи два підходи до класифікації відходів, можна сказати, що класифікація відходів в Україні відповідає директивам ЄС. Однак для забезпечення повної відповідності між двома класифікаторами необхідно внести деякі зміни до українського класифікатора та поширювати інформацію про нововведення у широке коло населення.

Список використаних джерел

1. Poleco — утилізація небезпечних відходів Україна, небезпечні відходи Україна — Поняття та види відходів // Poleco — Екологічна безпека України. <http://poleco.com.ua/types-waste> (дата звернення: 29.01.2024).
2. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР: станом на 9 лип. 2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.01.2024).
3. Класифікатор відходів (КВ) ДК 005-96 — Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 01.05.2008 р. № 18. <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va018609-08> (дата звернення: 31.01.2024).
4. Про затвердження Порядку класифікації відходів та Національного переліку відходів: Постанова Каб. Міністрів України від 20.10.2023 р. № 1102. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.01.2024).
5. Порядок класифікації та Національний перелік відходів — Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. <http://mepr.gov.ua/uryad-zatverd-iv-poryadok-klassifikatsiyi-ta-natsionalnyj-perelik-vidhodiv/> (дата звернення: 29.01.2024).